

Trouw,

3 februari 2025

Poetin woonde vorige week de herdenking bij van de bevrijding van Leningrad in 1944. FOTO REUTERS

Zonder overleg met Poetin dreigt verdere escalatie

Laat de Navo in het belang van onze veiligheid de dialoog met Rusland hervatten, betoogt Kees Matthijssen.

Kees Matthijssen
luitenant-generaal buiten dienst

Het gevoel van oorlogsdreiging in Europa is sinds de Tweede Wereldoorlog niet zo hoog geweest. Dit is de belangrijkste reden dat Navo-landen flink investeren in defensie. President Trump wil zelfs dat de Navo-lidstaten hun defensie-uitgaven verhogen naar vijf procent van hun nationaal product.

Vanuit Navo-perspectief is dit alles zeer begrijpelijk, gezien de voortdurende oorlog in Oekraïne en de hybride oorlog die Rusland nu al met het Westen voert. Bovendien heeft president Poetin voor 2025 een recordbudget van ongeveer 126 miljard dollar voor nationale verdediging aangekondigd, bijna een derde van de overheidsuitgaven. Dat is deels een verklaarbare reactie op de sterk stijgende defensie-uitgaven van de Navo-landen. Bovendien lijdt Rusland enorme verliezen in de slepende oorlog met Oekraïne.

Deze vicieuze cirkel wordt in internationale betrekkingen een veiligheidsdilemma genoemd. Het

wordt veroorzaakt door onzekerheid van partijen over elkaars bedoelingen, en zorgen over de eigen veiligheid. Beide voelen daardoor de noodzaak om zich tegen de ander te kunnen verdedigen. Met andere woorden: vergroot de ene staat zijn veiligheid met meer militaire kracht, dan leidt dat tot vrees bij andere staten voor hun eigen veiligheid. Ook zij gaan vervolgens investeren in hun veiligheid en militaire slagkracht.

Het gevolg van deze opwaartse spiraal: spanningen, escalatie of zelfs conflicten, en mogelijk een uitkomst die geen enkele partij echt wenst.

Dit voltrekt zich nu tussen aan de ene kant de Verenigde Staten en andere Navo-landen, en aan de andere kant Rusland. Wat het extra zorgelijk maakt, is dat er momenteel geen enkele dialoog is met Rusland. In het verleden waren er eigenlijk altijd dialogen en onderhandelingen voor wapenbeheersing, en zelfs overeenkomsten zoals het Verdrag over conventionele strijdkrachten in Europa (CFE).

Dit verdrag werd in 1990 ondertekend na de val van de Berlijnse Muur. Het heeft beperkingen gesteld aan belangrijke categorieën conventionele militaire middelen in Europa. Daarnaast verplichtte het tot de vernietiging van overtollige wapens. Op 7 november 2023 trok

Rusland zich terug uit het verdrag, omdat het niet meer in het eigen landsbelang zou zijn. Bovendien beweerde Rusland dat de Navo-lidstaten verdragsbeperkingen begonnen te omzeilen naarmate de alliantie uitbreidde. In reactie daarop schortten de Verenigde Staten en hun Navo-bondgenoten hun deelname aan het verdrag op.

Er is daardoor geen dialoog of overeenkomst die kan helpen om het huidige veiligheidsdilemma te doorbreken. Dit zou dus weleens het grootste veiligheidsdilemma in vele decennia kunnen zijn. Er is geen makkelijk antwoord op de vraag of de extra defensie-uitgaven onze veiligheid vergroten. Maar ik ben daar niet helemaal van overtuigd.

In de politieke discussie lijkt voor het huidige veiligheidsdilemma geen enkele aandacht te zijn. Ik geef toe dat het niet eenvoudig is om een dialoog te starten met een tegenstander die het internationale recht schendt door een democratisch buurland aan te vallen. Maar de onderhandelingen en overeenkomsten over wapenbeheersing in en na de Koude Oorlog waren ook niet gemakkelijk. Toch viel de dialoog niet helemaal stil.

Nu wel, en ook het Westen heeft nauwelijks een serieuze poging gedaan om daar iets aan te veranderen. De Duitse bondskanselier Scholz hield het in november bij één telefoongesprek met Poetin, zonder enig vervolg. Waarom is niet geprobeerd om iemand te vinden die als derde partij zou kunnen optreden om enige vorm van dialoog op gang te brengen?

President Trump zei in zijn inhuldigstoespraak dat de VS 'vrede door kracht' wil bereiken. De vraag is nu of hij in een vorm van gesprek kan komen met Poetin. Zijn aankondiging dat hij met Poetin wil gaan praten toont in elk geval zijn bereidheid daartoe. Of we het nu leuk vinden of niet, het helpt ons niet om helemaal niet in gesprek te zijn.

In het verleden waren er altijd dialogen en onderhandelingen voor wapenbeheersing
